

POSTANOWIENIE

Dnia 19 sierpnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Krzysztof Wiak (przewodniczący)

SSN Joanna Lemańska (sprawozdawca)

SSN Aleksander Stępkowski

w sprawie ze skargi Ł. Ż.

na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki
w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Poznaniu w sprawie o sygn.
I ACa 3354/23,

z udziałem Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Apelacyjnego w Poznaniu
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw
Publicznych w dniu 19 sierpnia 2025 r.,

**1. stwierdza, że przed Sądem Apelacyjnym w Poznaniu
w sprawie o sygn. I ACa 3354/23 nastąpiła przewlekłość
postępowania;**

**2. przyznaje Ł. Ż. od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w
Poznaniu sumę pieniężną w wysokości 4 500 (czterech tysięcy
pięciuset) złotych za okres od 4 grudnia 2018 r. do 30 czerwca
2025 r., zaliczając na poczet tej sumy pieniężnej kwotę 3 500
(trzech tysięcy pięciuset) złotych przyznaną już Ł. Ż. tytułem
sumy pieniężnej przez Sąd Apelacyjny w Poznaniu
postanowieniem z 2 maja 2023 r. w tej samej sprawie w
postępowaniu przed sądem pierwszej instancji;**

3. oddala skargę w pozostałym zakresie;

**4. zwraca Ł.Ż. opłatę sądową w kwocie
200 (dwieście) złotych.**

Joanna Lemańska Krzysztof Wiak Aleksander Stępkowski

UZASADNIENIE

Pismem z 28 kwietnia 2025 r. (data nadania) Ł. Ż. (dalej: Skarżący) wniósł do Sądu Najwyższego – za pośrednictwem Sądu Apelacyjnego w Poznaniu – skargę na przewlekłość w postępowaniu sądowym toczącym się przed Sądem Apelacyjnym w Poznaniu pod sygn. I ACa 3354/23. Wskazując, że w przedmiotowym postępowaniu doszło do nieuzasadnionej zwłoki, Skarżący domagał się zasądzenia na swoją rzecz od Skarbu Państwa kwoty 5 000 zł. Wniósł również o zwrot kosztów w postępowaniu skargowym.

Skarga została złożona w postępowaniu zainicjowanym pozwem z 4 grudnia 2018 r. (data prezentaty).

Z uzasadnienia skargi wynika, że postępowanie apelacyjne zostało zainicjowane w dniu 20 grudnia 2023 r. (data wpływu apelacji do Sądu Apelacyjnego w Poznaniu). Skarżący wskazał, że mimo upływu ponad czterech miesięcy od wniesienia apelacji, w sprawie nie podjęto istotnych czynności zmierzających do jej rozpoznania. Nie został wyznaczony termin rozprawy ani nie podjęto innych działań zmierzających do merytorycznego rozpoznania apelacji. Jednocześnie Skarżący podkreślił, że sprawa apelacyjna objęta skargą nie charakteryzuje się wysokim stopniem skomplikowania ani faktycznego, ani prawnego. Spór dotyczy głównie kwestii rozliczeń finansowych związanych z wykonaniem robót budowlanych, a stan faktyczny został już szczegółowo ustalony na podstawie dokumentów, opinii biegłego oraz zeznań świadków w postępowaniu pierwszoinstancyjnym. W konsekwencji Skarżący podniósł, że brak czynności przez okres kilku miesięcy, mimo prostego stanu faktycznego i prawnego, wskazuje jednoznacznie na przewlekłość postępowania.

Prezes Sądu Apelacyjnego w Poznaniu wniósł o oddalenie skargi.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z treścią art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (tekst jedn. Dz.U. 2023, poz. 1725, dalej: „ustawa o skardze na przewlekłość”), strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych albo dłużej niż to konieczne do załatwienia sprawy egzekucyjnej lub innej dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego.

Ustawodawca w ustawie o skardze na przewlekłość nie określił wyraźnie, jaki okres oczekiwania na rozpoznanie sprawy należy uznać za nieuzasadnioną zwłokę. Niemniej w orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowane jest stanowisko, że przewlekłość jest pojęciem odnoszącym się do konkretnego zdarzenia, które po wnikliwej analizie należałoby uznać za nadmiernie rozciągnięte w czasie i niezasadnie przedłużające się (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 21 kwietnia 2021 r., I NSP 20/21, oraz z 15 listopada 2022 r., I NSP 322/22).

Ocena, czy w konkretnej sprawie doszło do przewlekłości postępowania, powinna być wypadkową czynników obiektywnych oraz czasu niezbędnego do podejmowania działań zgodnych z obowiązującymi przepisami, przy uwzględnieniu zachowania określonych procedur.

Oceniając, czy w danej sprawie mamy do czynienia z przewlekłością postępowania, należy zatem brać pod uwagę kryteria określone w art. 2 ust. 2 tej ustawy, zgodnie z którymi dla stwierdzenia, czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, należy w szczególności ocenić terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie, a także uwzględnić łączny dotychczasowy czas postępowania, od jego wszczęcia do chwili rozpoznania skargi, charakter sprawy, stopień faktycznej i prawnej jej złożoności, znaczenie dla strony, która wniosła skargę, rozstrzygniętych w niej zagadnień oraz zachowanie się stron, a w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania.

Podobnie przesłanki stwierdzenia przewlekłości postępowania określa Europejski Trybunał Praw Człowieka, wskazując, że przy ocenie, czy przewlekłość postępowania jest nieuzasadniona, powinna następować w świetle szczególnych warunków sprawy i przy uwzględnieniu takich kryteriów, jak skomplikowanie (stopień złożoności) sprawy, zachowanie stron i organów prowadzących sprawę oraz znaczenia materii objętej skargą

(zob. wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka: z 21 września 2000 r., skarga nr 33082/96, w sprawie Wojnowicz przeciwko Polsce; z 4 kwietnia 2000 r., skarga nr 38670/97, w sprawie Dewicka przeciwko Polsce; z 26 października 2000 r., skarga nr 25693/94, w sprawie Sobczyk przeciwko Polsce; z 26 lipca 2001 r., skarga nr 29691/96, w sprawie Jedamski przeciwko Polsce; z 14 stycznia 2003 r., skarga nr 39505/98, w sprawie W.M. przeciwko Polsce; zob. też M.A. Nowicki, Europejski Trybunał Praw Człowieka – orzecznictwo, Tom I – Prawo do rzetelnego procesu sądowego, Kraków 2001, s. 46 i n. oraz powołane tam orzecznictwo tego Trybunału).

Powyższe oznacza, że standard ochrony prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki ma charakter zindywidualizowany (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 11 lipca 2019 r., I NSP 48/19; z 6 maja 2020 r., I NSP 34/20; z 10 listopada 2020 r., I NSP 142/20; z 28 września 2021 r., I NSP 145/21; z 14 września 2022 r., I NSP 251/22; z 15 listopada 2022 r., I NSP 322/22). Co do zasady więc przewlekłość zawsze musi być odnoszona do konkretnych realiów sprawy i przyjętego trybu postępowania.

Poddając analizie przebieg postępowania apelacyjnego o sygn. I ACa 3354/23, należy stwierdzić, że podniesiony w skardze zarzut przewlekłości tego postępowania sądowego jest uzasadniony.

Postępowanie zostało wszczęte pozwem z 4 grudnia 2018 r. (data prezentaty).

Z badania akt przedmiotowej sprawy wynika, że postępowanie apelacyjne o sygn. I ACa 3354/23 zostało zainicjowane apelacją przeciwnika procesowego Skarżącego od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu z 21 lipca 2023 r., XVIII C 1975/18, która wpłynęła do Sądu pierwszej instancji 21 listopada 2023 r. Akta tej sprawy wraz z apelacją wpłynęły do Sądu Apelacyjnego w Poznaniu w dniu 20 grudnia 2023 r. Zarządzeniem z 29 grudnia 2023 r. wyznaczono sędziego referenta. Kolejno, w dniu 23 kwietnia 2024 r. Skarżącemu doręczono odpis apelacji, na którą odpowiedź wpłynęła do sądu 9 maja 2024 r. Rozprawa w sprawie apelacyjnej objętej skargą została wyznaczona na dzień 11 czerwca 2025 r., po czym w dniu 30 czerwca 2025 r. Sąd Apelacyjny w Poznaniu wydał wyrok, prawomocnie kończąc postępowanie apelacyjne o sygn. I ACa 3354/23.

Powyższa sekwencja zdarzeń – przy jednoczesnym uwzględnieniu objętości akt sprawy sądu pierwszej instancji, które w momencie przekazania do Sądu Apelacyjnego w Poznaniu liczyły 4 tomy – przemawia za uznaniem, że sporne postępowanie apelacyjne o sygn. I ACa 3354/23 toczyło się dłużej, niż to było konieczne dla prawidłowego wyjaśnienia wszystkich okoliczności faktycznych i prawnych, istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, a tym samym że w postępowaniu objętym skargą nie dochowano wynikających

z wyżej powołanego orzecznictwa standardów rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki. Należy tym samym uznać, że w sprawie objętej skargą na etapie postępowania apelacyjnego, trwającego prawie lata, nastąpiła przewlekłość postępowania.

Sąd Najwyższy nie dopatrył się przy tym w omawianym przypadku przesłanek, które mogłyby uzasadniać zwłokę w rozpoznaniu sprawy o sygn. I ACa 3354/23.

Należy wyraźnie stwierdzić, że o przewlekłości postępowania nie decyduje subiektywne przekonanie strony, lecz okoliczności obiektywne, a obowiązkiem państwa jest zagwarantowanie, by sprawy osób podległych jego jurysdykcji toczyły się bez zbędnej zwłoki (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 6 stycznia 2006 r., III SPP 154/05). Obowiązkiem Państwa jest zatem zapewnienie takiego sposobu funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, aby rozstrzygnięcie sprawy nie trwało dłużej niż to jest konieczne (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 21 marca 2006 r., III SPP 13/06; z 21 kwietnia 2021 r., I NSP 20/21).

W postanowieniu z 21 kwietnia 2021 r., I NSP 20/21, Sąd Najwyższy trafnie podkreślił, że dla strony czy też uczestnika postępowania nie ma znaczenia, gdzie tkwi źródło przewlekłości postępowania czy w zaniedbaniach i opieszałości sądu, przepracowaniu czy objętości referatu sędziego, czy też w zaniechaniach, których dopuściło się państwo nie przyjmując rozwiązań zapobiegających systemowej przewlekłości postępowań. Zła organizacja wymiaru sprawiedliwości, brak odpowiedniego budżetu czy też zbyt duża liczba spraw przypadająca na jednego sędziego nie powinny obciążać uczestników postępowania. Prawem strony każdego postępowania jest bowiem zgodnie z art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz.U. 1993, Nr 61, poz. 284), aby odbyło się ono w rozsądnym terminie (zob. M. Mrowicki, Przewlekłość postępowania i jej systemowy charakter w Polsce. Glosa do wyroku ETPC z 7 lipca 2015 r., nr: 72287/10, 13927/11 i 46187/11, LEX/el. 2016, s. 7). Wystąpienie w sprawie przewlekłości postępowania i to o charakterze znacznym nie budziło zatem żadnych wątpliwości.

Konkludując, Sąd Najwyższy uznał, że w realiach analizowanej sprawy, stosownie do art. 12 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość, istniały podstawy do stwierdzenia przewlekłości postępowania prowadzonego przed Sądem Apelacyjnym w Poznaniu pod sygn. I ACa 3354/23.

Uwzględniając skargę, zgodnie z art. 12 ust. 4 i ust. 5 pkt 1 ustawy o skardze na przewlekłość, sąd na żądanie skarżącego przyznaje od Skarbu Państwa, sumę pieniężną w wysokości od 2000 do 20 000 złotych. Wysokość przyznanej sumy pieniężnej

wynosi nie mniej niż 500 złotych za każdy rok dotychczasowego trwania postępowania, niezależnie od tego, ilu etapów postępowania dotyczy stwierdzona przewlekłość postępowania. Określając wymiar przyznanej Skarżącemu sumy pieniężnej, Sąd Najwyższy ma na uwadze, że w badanej sprawie postępowanie sądowe, zainicjowane pozwem Skarżącego (wniesionym w 2018 r.), trwało łącznie prawie 7 lat. Nie ulega przy tym wątpliwości, że w rozpoznawanym przypadku nie było to spowodowane ani materią sprawy, ani jej zawartością, ani obstrukcyjnym zachowaniem Skarżącego. Sąd Najwyższy uznał, że skoro postępowanie trwało 7 lat, na rzecz Skarżącego od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Poznaniu powinna zostać przyznana suma pieniężna minimum w wysokości 3 500 zł. Zgodnie z powołanymi przepisami, na poczet przyznanej sumy pieniężnej należy zaliczyć Skarżącemu kwotę uprzednio przyznaną mu przez Sąd Apelacyjny w Poznaniu postanowieniem z 2 maja 2023 r. z tytułu stwierdzenia przewlekłości postępowania objętego skargą przed sądem pierwszej instancji. Zastosowanie powyższych regulacji, przy przyjęciu kwoty minimalnej, oznaczałoby, że Skarżący, po zaliczeniu już przyznanej wcześniej kwoty w wysokości 3 500 zł., nie otrzymałby *de facto* żadnej kwoty w wyniku stwierdzenia, że przed Sądem Apelacyjnym w Poznaniu w sprawie o sygn. I ACa 3354/23 nastąpiła przewlekłość postępowania. Takie podejście niweczyłoby *ratio legis* tej instytucji. Skoro postępowanie przed sądem drugiej instancji trwało dwa lata, to za sam ten etap należało przyznać kwotę 1 000 zł.

Uwzględniając skargę, zgodnie z art. 12 ust. 4 i ust. 5 pkt 1 ustawy o skardze na przewlekłość, Sąd Najwyższy przyjął zatem jako podstawę do ustalenia przyznanej na rzecz Skarżącego od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Poznaniu sumy pieniężnej kwotę w wysokości 4 500 zł. Na poczet przyznanej Skarżącemu sumy pieniężnej należało przy tym zaliczyć Skarżącemu kwotę 3 500 zł, uprzednio przyznaną mu przez Sąd Apelacyjny w Poznaniu postanowieniem z 2 maja 2023 r. z tytułu stwierdzenia przewlekłości postępowania objętego skargą przed sądem pierwszej instancji (4 500 zł – 3 500 zł = 1 000 zł).

Przyjmuje się, że odpowiednia suma pieniężna w rozumieniu art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość stanowi sankcję dla Państwa za wadliwe zorganizowanie wymiaru sprawiedliwości oraz rekompensatę dla skarżącego za krzywdę moralną spowodowaną przewlekłością postępowania. Przy czym wysokość tej sumy pieniężnej musi być proporcjonalna do wielkości zwłoki (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 21 kwietnia 2021 r., I NSP 20/21) i mieścić się w granicach od 2000 do 20 000 zł.

Sąd Najwyższy dostrzega jednocześnie narastanie systemowego problemu, przekładającego się w oczywisty sposób na znaczne wydłużenie czasu rozpoznawania

spraw w sądach powszechnych, a polegającego na wstrzymywaniu się przez Ministra Sprawiedliwości z ogłaszaniem nowych obwieszczeń o wolnych stanowiskach sędziowskich, a tym samym na zablokowaniu procesu rekrutacji sędziów w sądach powszechnych. W połączeniu z nieuniknionym przechodzeniem sędziów w stan spoczynku - skutkuje to wzrostem liczby wakatów w polskich sądach i narastaniem systemowych wad w sposobie jego zorganizowania, przekładających się na przewlekłość postępowań. Prowadzi to do bezprecedensowego obciążenia sędziów pozostających w służbie, nieuchronnie wydłużając postępowania sądowe. Zaniechania w zapewnieniu właściwej obsady sędziowskiej stanowią istotne źródło nadmiernej długości postępowań sądowych w Polsce, wprost i bezpośrednio wpływając na pogłębienie problemu systemowej przewlekłości postępowań.

Z powyższych względów, Sąd Najwyższy uznał, że przyznana Skarżącemu na podstawie art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość kwota w związku ze stwierdzeniem przewlekłości w sprawie jest adekwatna do przyczyn stwierdzonej przewlekłości. Tym samym dalej idące żądanie skargi należało oddalić jako pozbawione usprawiedliwionych podstaw (zob. art. 12 ust. 1 ustawy o skardze na przewlekłość).

O zwrocie Skarżącemu uiszczonej przez niego opłaty w kwocie 200 zł Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 17 ust. 3 ustawy o skardze na przewlekłość.

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji

(k.b.)

[a.ł]

Joanna Lemańska Krzysztof Wiak Aleksander Stępkowski